

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 22.2.2000 57. vuosikerta Numero 1 Sivu 4

Pensasmustikasta merkittävä tuotantokasvi avomaalle

AARO LEHMUSHOVI ja RISTO TAHVONEN, Maatalouden tutkimuskeskus

Pensasmustikan jalostustyön tuloksena Suomeen syntyi täysin uusi, viljeltävä marjakasvi. Marjojen aromi, hyvä säilyvyys tuoreena ja pakastettuna sekä marjojen terveellisyys ja monikäyttöisyys mahdollistavat sen nopean leviämisen marjanviljelyyn ja kulutukseen.

Pensasmustikan jalostustyössä syntyi 1990-luvulla Suomeen hyvin soveltuvat ja kestävät viljelylajikkeet Aino ja Alvar. Puolikorkeat pensaat ovat noin 80-100 cm korkeita ja metrin leveitä. Matalakasvuisina ne hyötyvät lumipeitteestä. Marjat kypsyvät hyvin aikaisin lämpösumman ylittäessä noin 850 astetta, kun se korkeilla lajikkeilla on noin 1000 ja amerikkalaisilla puolikorkeilla lajikkeilla noin 900 astetta.

Aino ja Alvar näyttivät tietä

Aino ja Alvar ovat runsassatoisia, terveitä ja kestäviä jopa IV-vyöhykkeelle asti Suomen oloissa. Parhaat pensaat ovat tuottaneet satoa 4-6 litraa/pensas. Keskisatona peltoviljelyssä voidaan pitää 3 litraa/täysi-ikäinen pensas. Aino polveutuu risteyksestä Arne x Augusta vuodelta 1986. Arne on Piikkiön oma, uudehko, korkea ja hyvin aromikas, Etelä-Suomessa viljeltävissä oleva pensasmustikkalajike, jonka perimässä on juolukkaa. Augusta on sinimarjainen kanadanmustikka.

Aino on reheväkasvuinen, runsasversoinen ja rotevahko. Sillä on suuret, ehyet, päältä kiiltävät lehdet. Aino on terve ja hyvä talvehtija Suomen ilmasto-oloissa. Kukinta alkaa toukokuun 25. päivän tienoilla ja pääkukinta on kesäkuun alussa. Marjat kypsyvät elokuun alusta 2-3 viikon aikana. Ne ovat isokokoisia, sinisiä, makeita, mietoja ja aromikkaita. Marjat säilyvät kypsinäkin pensaissa hyvin.

Alvar polveutuu risteyksestä Brunswick x June vuodelta 1986. Brunswick on matalakasvuinen sinimarjainen kanadanmustikka ja June korkeakasvuinen (Vaccinium corymbosum) amerikkalainen Etelä-Suomessakin viihtyvä pensasmustikkalajike. Alvar on reheväkasvuinen ja korkeahko. Lehdet ovat soikeat, ehyet, isokokoiset ja päältä kiiltävän vihreät. Kukat ovat valkoisia, ruukunmuotoisia ja kukinta alkaa toukokuun 25. päivän tienoilla.

Marjat kypsyvät elokuun alusta 2-3 viikon aikana. Ne ovat isokokoisia, tummansinisiä ja kiinteitä. Maku on makeahko ja mieto, hyvältä maistuva. Marjat säilyvät kylmävarastossa

jopa lähes kuukauden laadun juurikaan huonontumatta. Ristipölytyksen takia Aino- ja Alvar-lajikkeita suositellaan viljeltäväksi rinnakkain. Onnistunut ristipölytys aikaistaa marjojen kypsymistä noin viikon, lisää marjakokoa jopa 20 % ja sitäkautta myös kokonaissato suurenee huomattavasti.

Marjat monikäyttöisiä

Pensasmustikka soveltuu erinomaisesti tuorekäyttöön rasiamarjana, mutta se on myös erinomainen pakastettavaksi. Sulaessaan pensasmustikka säilyttää muotonsa ja kiinteytensä sekä makunsa erittäin hyvin. Amerikassa pensasmustikoita käytetään laajasti esim. hilloihin, soseisiin, kastikkeisiin, jogurtteihin, jäätelöihin, lastenruokiin ja mehuihin. Erittäin merkittävä käyttökohte on myös erilaisten leivonnaisten ja kakkujen koristelu ja täytteet.

Ravintoarvoltaan pensasmustikka on erittäin hyvä ja terveellinen, varsinkin vatsan, ruoansulatus- ja virtsateiden toiminnalle. Marja on vähäkalorinen, se ei sisällä kolesterolia eikä natriumia, vaan paljon kuitua ja liukoista kuiva-ainetta, sokereita ja happoja. C-vitamiinipitoisuus on noin 15-20 mg/100 g tuoreita marjoja.

Peltomittakaavan kokeet

Vuosina 1998-1999 perustettiin neljä puolen hehtaarin pensasmustikkaviljelmää eteläiseen Suomeen. Viljelmille on istutettu noin 3000 Aion ja Alvarin tainta. Lisäksi Piikkiössä ja Mikkeliissä testataan kahdeksaa Piikkiön omaa jalostetta. Peltokokeissa selvitetään, voidaanko pensasmustikkaa viljellä Suomessa ja onko sen viljely taloudellisesti kannattavaa. Tulosten mukaan viljelmien perustaminen onnistuu hyvin. Istutustappiot ovat olleet 1-2 %. Solukkotaimet ovat lähteneet hyvin kasvamaan ja kehittyneet kasvullisesti nopeammin kuin pistokastaimet. Istutuksen jälkeisenä vuonna on saatu jo ensimmäiset marjat ja toisena varsinaisena kasvukautena voidaan saada satoa 0,1-0,5 litraa/pensas.

Viljelytekniikka

Pensasmustikka on vaativa viljelykasvi. Puolikorkeat lajikkeet ovat jonkin verran vaatimattomampia, mutta nekin tarvitsevat happaman kasvualustan (hapan turvelisäys, pH alle 5,5), riittävän kosteuden kasvukaudella ja ehdottomasti suojauksen jäniksiä vastaan. Viljelyä helpottaa istutus kuitukangaskatteelle ja sen alle asennetut tihkukasteluletkut. Lannoitustaso on alhainen, sillä versojen kasvu on meillä paljon hillitympää kuin esimerkiksi Amerikassa. Voimakkaan typpilannoituksen aiheuttama liika rehevyys huonontaa selvästi talvenkestävyyttä, mutta fosfori- ja kalilannoitus ei ole yhtä tarkkaa. Nuoria pensaita ei tarvitse juuri leikata. Vasta 6-8 vuoden kuluttua tarvitaan harvennus- ja nuorennusleikkausta. Sitä ennen leikataan pois vain vaurioituneet versot ja versojen kärjet. Toistaiseksi

pensasmustikoissa ei ole ollut tauteja eikä tuholaisia.
Kemiallista kasvinsuojelua ei siis tarvita.

Lisätietoja: Koetoiminta ja käytäntö 1/2000: 4.
sähköposti aaro.lehmushovi@mtt.fi
puhelin (02) 477 2205.